

Best: Gunnar Waagen tok imot prisen for verdens beste ost, under stor mediedekning fra internasjonal presse. (Foto: Guild of Fine Food)

Verdensmester på grunn av mottaksplikta

Den aller besteosten i verden – noen sinne – er laget av familien Waagen. – Den hadde aldri i verden eksistert uten mottaksplikt, sier Kristin Waagen. Hun advarer politikerne mot å gå over til «markedsbasert balansering».

MARKEDSREGULERING

Tekst: Linda Sunde

Det begynte i det små, hjemme på melkebruket i bygda Torjulvågen i Tingvoll kommune på Nordmøre.

Nå har lille Kraftkar klatret så høyt på seierspallen som det overhodet er mulig å komme.

Supergull og superfinale

Det er november og World Cheese Awards i San Sebastián i Spania.

3021 ost fra 31 land konkurrerer om å være blant de beste i sin kategori. Om å ha den beste luktakten, konsistensen, fasongen, fargen, og ikke minst: Smaken.

Kraftkar fra Tingvollost gjør stor suksess.

Den får ikke bare gull, den får «supergull», og kommer til en superfinale. Her konkurrerer de aller beste ostene på tvers av kategorier.

Én av dem skal bli kåret til å være intet mindre enn verdens beste ost, uavhengig av type.

71 av 80 mulige poeng

En superjury, bestående av internasjonalt anerkjente eksperter, vurderer ostene på nytt, mens publikum ser på. 66 ost er redusert til 16. Kraftkar kommer gjennom det trange nåløyet.

Juryen drøfter videre, og gir poeng til ostene. TV-kameraet er på.

Det er en spansk ost som leder, med 67 av 80 mulige poeng, for Kraftkar, som aller siste ost, skal vurderes.

Da skjer det: Den norskeosten feier gulvet med konkurrentene. Kraftkar får hele 71 poeng.

Verdens beste

Gunnar Waagen sitter i salen.

Han reiser seg opp, løfter hendene i været og brør. De andre i salen titter bort på ham.

Han skal fram og motta prisen. Han føler seg måløs.

For hva skal man egentlig si, når familien har jobbet hardt sammen i 13 år, med lange dager, og verdensosteeksperitie plutselig og uventet forteller deg at akkurat din ost er den aller beste? I hele verden?

Dattera Kristin er hjemme i fjøset. Det er hun som har tatt over gården.

Hun får nyheten, og må sette seg ned på kontoret i fjøset og gråte litt. Hun tørker gledestårene, skåler i Pepsi Max med en medarbeider, og fortsetter arbeidet.

Tidenes beste

Gunnar reiser hjem. Hjem til kyr og osteproduksjon, tiden i rampelyset på scenen er over.

Kristin Waagen

Trodde han.

For første gang skal det være en ny kåring: Champion of champions. Tradisjonsrike World Cheese Awards har blitt arrangert 29 ganger. Det gir 29 verdensmestre.

I år skal de kåre hvem som er best av dem. Hvem er «tidenes ost»?

Kristin Waagen sitter og spiser lunsj da mobilen piper. Det er et bilde fra en kollega på Aalan gård. Kristin skjønner ikke hva hun ser. Hun svarer på meldingen litt på måfå. «Ganske uvirkelig», skriver hun.

Tidenes ost-konkurransen har hun ikke ofret en tanke. Der er Blue Stilton, Camembert de Normandie AOC, Brie de Meaux og Manchego DO Gran Reserva med, øster hun har stor respekt for.

Først etterpå skjønner hun det. De har vunnet.

Oppstarten

Det var i 2003 det startet. Det var familiråd. Skulle Kristin overta gården nå, eller vente til pappa Gunnar var 62?

Det ble bestemt at Gunnar og mor Solvor skulle drive videre, men at de skulle skape flere arbeidsplasser på gården.

Lillesøstera på 14 år måtte misbilligende se på at toalettet og dusjkabinettet ble kastet ut av det nylagte badet hennes. Inn kom stålbenk og ystekar i stedet.

I 2004 kom den førsteosten på markedet. Etter det har det blitt mange priser til Tingvollost, både i inn- og utland.

Men det er risikabelt å bli grunder.

– Uten mottaksplikt hadde vi garantert aldri star-

Blir hyllet: «Kraftkar, eller den besteosten i verden», skriver spansk presse. (Foto: Privat)

ta Tingvollost. Vi trengte sikkerheten, sier Kristin Waagen.

Hun er spent på hva som vil stå i regjeringens nye landbruksmelding. Den skal etter planen legges fram før jul. Der skal de blant annet se på markedsreguleringen i landbruket.

Avvikle målpriiser, begrense mottaksplikta

I juni i fjor la Markedsbalanseringsutvalget fram sin rapport. Den inneholdt flere alternative modeller for hvordan reguleringen kan skje i framtiden.

«Uten Tine hadde vi ikke ystet»

Kristin Waagen

Et av alternativene var «markedsbasert balansering», der tilbud og etterspørsel skal balansere markedet.

Forslaget innebefatter blant annet å avvikle målpriisene og prisloypene som balanseringstiltak, avvikle markedsregulatorrollen og begrense mottaksplikta.

Kan ikke gamble

Mottaksplikta «bidrar til å opprettholde standardisert produksjon på mindre gårdsbruk i områder som på grunn av høye kostnader til transport, småskala mottaksanlegg og vanskelige produksjonsforhold er lite lønnsom i et samfunnsøkonomisk perspektiv», står det i rapporten.

Men det er nettopp en av de tingene Kristin Waagen

mener er så verdifullt med mottaksplikta.

– Vi bor i ei litla bygd i grisgrendt strøk. Vi er bare tre melkeprodusenter i bygda, og nærmeste meieri er en time unna. Mottaksplikta har gjort at vi har hatt noen til å hente melka vår, forklarer hun.

– Man kan ikke tenke bedriftsøkonomi når det gjelder mat – det er ikke bunnlinja som teller. Vi har et ansvar for å brødfø oss selv. Mottaksplikta og markedsreguleringen er en forutsetning for landbruk over hele landet. De gjør at vi kan utnytte grøvförressursene våre. Vi leser om land som kjøper opp jord i andre land, såkalt landgrabbing. Samtidig bygger vi ned de use tre prosentene vi har med matjord i Norge. Det er usmakelig at vi tenker at siden vi har oljepenger, er det sikkert andre land som til enhver tid har lyst til å selge mat til oss. Vi kan heller ikke gamble på det. Rent og trygg mat blir et knapphetsgode i framtida. Men vi har det, fordi vi har små driftsentenheter med stor avstand mellom, sier Waagen.

– Regjeringen har mål om økt matproduksjon, og da er jeg overbevist om at de kommer grovt om de samtidig fjerner mottaksplikta, sier hun.

På tross av reguleringen

Professor Tommy Staahl Gabrielsen ved UiB var et av utvalgsmedlemmene som støttet markedsbasert balansering.

I november deltok han på et seminar der han utdypeførte for han og meningsfellene i utvalget gikk for dette alternativet (se Bondebladet nr. 46).

– Det vi syns er verst med dagens ordning, er at den gir svekkede incentiver for primærprodusentrene til å være innovative, sa Staahl Gabrielsen.